

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за серпень 2024 року

ЗМІСТ

I.	СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ	4
1.	Оподаткування	4
1.1.	Про формування податкового кредиту на підставі тимчасових митних декларацій у контексті застосування принципу «витагнутої руки» в трансфертному ціноутворенні	4
1.2.	Про оприбуткування ПДВ витрат на втрати зерна	5
1.3.	Про відсутність обов'язку в підприємства олійно-жирової галузі враховувати сировинні втрати під час визначення податкових зобов'язань	7
1.4.	Про донарахування податкових зобов'язань у контрольованих операціях	8
1.5.	Про рентну плату за рубку деревини	9
II.	СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ	10
2.1.	Про забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями для постійного проживання	10
2.2.	Про повноваження начальника військової адміністрації щодо відчуження з комунальної власності земельних ділянок в умовах воєнного стану	13
2.3.	Про перерахунок грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України	15
III.	СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	17
3.1.	Про складові грошового забезпечення, що враховуються при обчисленні окремих видів одноразових виплат для військовослужбовців	17
3.2.	Про підстави припинення трудового договору	19
3.3.	Про надання висновків комісії з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірок контролюючих органів	20

IV.	ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ	23
4.1.	Про умови визнання запровадження воєнного стану в Україні поважною підставою для поновлення процесуального строку	23
4.2.	Про юрисдикцію спорів у справах про організацію процесу роботи з добудови проблемного об'єкта будівництва – багатоквартирного житлового будинку	26
4.3.	Про початок перебігу строку апеляційного оскарження в разі доставлення судового рішення до електронного кабінету	27
4.4.	Про зупинення провадження в разі призначення судово-економічної експертизи	28

I. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

1. Оподаткування

1.1. Про формування податкового кредиту на підставі тимчасових митних декларацій у контексті застосування принципу «витягнутої руки» в трансфертному ціноутворенні

Тимчасова митна декларація може бути підставою для формування податкового кредиту, оскільки вона підтверджує сплату податку на додану вартість і є належним документом для обліку, навіть якщо митне оформлення ще не завершено. Законодавство не вимагає завершення митного оформлення для виникнення права на податковий кредит. З метою підтвердження витрат згідно з принципом «витягнутої руки» необхідно провести порівняльний аналіз комерційних та фінансових умов контрольованих і неконтрольованих операцій, включаючи функціональний аналіз та аналіз зіставності

Об серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Чернівецькій області, яке є правонаступником Головного управління ДФС у Чернівецькій області, на постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 26 вересня 2018 року у справі № 824/762/17-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Аква Ворлд» до Головного управління ДФС у Чернівецькій області про скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Під час планової перевірки платник не надав податковому органу документи для підтвердження витрат на придбання товарів у нерезидента згідно з правилами звичайних цін, як того вимагає стаття 39 Податкового кодексу України. Пізніше було подано додаткові документи, які, на переконання контрольного органу, не містили необхідних розрахунків діапазону цін (рентабельності) та медіани, що є необхідним для підтвердження витрат і формування податкового кредиту. Податковий орган зазначив, що обґрунтування трансферного ціноутворення не містило аналізу комерційних та фінансових умов операцій. Наведене унеможливило зіставлення контрольованих і неконтрольованих операцій, а також їх відповідність принципу «витягнутої руки». Платник використав тимчасові митні декларації для формування податкового кредиту з податку на додану вартість.

Чернівецький окружний адміністративний суд рішенням від 24 травня 2018 року відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції керувався нормами Податкового та Митного кодексів України та дійшов висновку, що тимчасова митна декларація не є документом, який завершує митне оформлення товарів для вільного обігу на митній території України, тому не може бути підставою для формування податкового кредиту з податку на додану вартість. Суд указав, що надані платником обґрунтування

трансферного ціноутворення не містили належного підтвердження сум витрат згідно з принципом «витягнутої руки», що унеможливило визначення реальної ціни товару та є підставою для збільшення фінансового результату до оподаткування.

Вінницький апеляційний адміністративний суд задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що тимчасова митна декларація є достатньою підставою для формування податкового кредиту. Суд визнав, що пов'язаність сторін не виключає застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни, а податковий орган не довів наявність суттєвих відмінностей між зіставними операціями, які могли б вплинути на фінансовий результат.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, частково скасувавши оскаржуване судове рішення. Суд касаційної інстанції підтвердив рішення суду першої інстанції про необхідність збільшення фінансового результату та констатував, що надані платником обґрунтування не відповідали вимогам методу порівняльної неконтрольованої ціни. Водночас Верховний Суд підтвердив правомірність рішень суду апеляційної інстанції в частині, що тимчасова митна декларація є достатньою підставою для формування податкового кредиту.

ОЦІНКА СУДУ

Основною умовою для формування податкового кредиту є факт сплати податку, а не завершення митного оформлення. Тимчасова митна декларація може бути підставою для формування податкового кредиту, оскільки вона підтверджує сплату податку на додану вартість і є належним документом для обліку, навіть якщо митне оформлення ще не завершено. Законодавство не вимагає завершення митного оформлення для виникнення права на податковий кредит.

Платник, здійснюючи операції з нерезидентами, зобов'язаний збільшити фінансовий результат на 30 % вартості товарів, якщо ці витрати не підтверджені на підставі цін, визначених згідно з принципом «витягнутої руки». Обставина відповідності вартості товару цінам «витягнутої руки» є предметом доказування. З метою підтвердження витрат згідно з принципом «витягнутої руки» необхідно провести порівняльний аналіз комерційних та фінансових умов контрольованих і неконтрольованих операцій, включаючи функціональний аналіз та аналіз зіставності. Метод порівняльної неконтрольованої ціни, застосований платником, має враховувати всі елементи порівняння умов операцій, включаючи характеристику товарів, функціональний аналіз, економічні умови ринку та інші чинники.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 серпня 2024 року у справі № 824/762/17-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120845904>.

1.2. Про оприбуткування ПДВ витрат на втрати зерна

Податкові зобов'язання необхідно нараховувати на основі затверджених норм природного убутку. Потрібно оприбутковувати ПДВ витрати, що перевищують встановлені норми і не підлягають використанню в господарській діяльності

08 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Надбужжя Плюс» на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 25 травня 2021 року у справі № 120/412/20-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Надбужжя Плюс» до Головного управління ДПС у Вінницькій області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатом плавної виїзної перевірки податковий орган, зокрема, виявив невключення платником ПДВ до складу податкових зобов'язань за втрати зерна під час прийому, зберігання, накопичення та відвантаження у період з вересня 2016 року до грудня 2018 року включно. Втрати зерна було віднесено до складу інших витрат операційної діяльності згідно з оборотно-сальдовими відомостями рахунку 271 та актами списання Ф-82.

Вінницький окружний адміністративний суд рішенням від 01 лютого 2021 року задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що податкові зобов'язання з ПДВ не виникають у межах норм природного убутку.

Сьомий апеляційний адміністративний суд відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції встановив, що доопрацювання зерна було проведено під час господарської діяльності згідно з договором. Витрати на вирощування, збирання та доопрацювання зерна, що значно перевищували норми природного убутку, були віднесені на інші витрати, що вплинуло на формування податкових зобов'язань з ПДВ.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Податковий кредит необхідно визначати на підставі договірної вартості товарів і послуг, як встановлено пунктом 198.3 статті 198 Податкового кодексу України. Податкові зобов'язання потрібно нараховувати на підставі пункту 198.5 статті 198 Податкового кодексу України, якщо списана продукція не була використана в господарській діяльності.

Згідно з нормами природного убутку зерна, продуктів його переробки, насіння трав, кормів трав'яних, штучно висушених та насіння олійних культур, затвердженими постановою Держпостачу СРСР від 07 січня 1986 року № 4, у разі істотного перевищення заявлених платником норм витрат, порівняно з нормативно встановленими, обґрунтованим є висновок про заниження ПДВ. Потрібно оприбутковувати ПДВ втрати зерна (віднесені на інші витрати), що значно перевищують встановлені норми убутку і не підлягають використанню в господарській діяльності.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 серпня 2024 року у справі № 120/412/20-а можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120900165>.

1.3. Про відсутність обов'язку в підприємства олійно-жирової галузі враховувати сировинні втрати під час визначення податкових зобов'язань

Сировинні втрати, що виникають під час технологічного процесу перероблення насіння на олійно-жирових підприємствах, не призводять до зміни податкових зобов'язань, оскільки є частиною стандартної процедури очищення від домішок та сушіння сировини (не є фізичною втратою сировини та понаднормовим убутком)

12 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Центрального міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків на рішення Київського окружного адміністративного суду від 14 листопада 2023 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 24 квітня 2024 року у справі № 640/36803/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Кернел-Трейд» до Центрального міжрегіонального управління Державної податкової служби по роботі з великими платниками податків про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник переробляв насіння соняшника на соняшкову олію, використовуючи давальницьку схему, відповідно до договорів з олійними підприємствами. У процесі такого перероблення виникали сировинні втрати, відображені в бухгалтерському обліку як зменшення вагових показників прийнятої до переробки сировини, а не відображення фізичної втрати такої сировини. На переконання податкового органу, неврахування цих витрат під час обрахунку податкових зобов'язань і податкового кредиту, зокрема, призвело до завищення суми від'ємного значення різниці між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту поточного (звітного) податкового періоду, заниження зобов'язань з податку на додану вартість, завищення податкового кредиту з прибутку на додану вартість і суми, що підлягає бюджетному відшкодуванню.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що відображені в бухгалтерському обліку сировинні втрати є зменшенням ваги сировини в процесі підготовки до перероблення, а не фізичною втратою. Зазначені втрати не перевищують допустимих норм, визначених технологічними регламентами для кожного переробного підприємства, тому відсутні зловживання учасників господарської операції з перероблення сировини.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Сировинні втрати є тією частиною сировини і матеріалів, яка не є понаднормовим убутком, оскільки включає очищення насіння від домішок

та сушіння і безповоротно втрачається в процесі отримання цільового продукту. Такі втрати відображають зміну ваги насіння після видалення сміття та вологи, а не фізичну втрату сировини. Ураховуючи, що до перероблення допускають лише ту сировину, яка відповідає вимогам чинних стандартів, то сушіння та очищення від сторонніх домішок в процесі підготовки сировини до перероблення є невіддільною частиною технологічного процесу.

Показники сировинних втрат, відображені в бухгалтерському обліку, є відображенням зменшення вагових показників прийнятої для перероблення сировини, а не фізичної втрати такої сировини. Такі втрати не впливають на податкові зобов'язання платника. Задекларовані показники сировинних втрат, що виникли за результатами операцій з перероблення та не виходять за межі відповідних допусків, зафіксованих в технологічних регламентах платника, указують на відсутність зловживань учасників господарської операції з перероблення сировини.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 серпня 2024 року у справі № 640/36803/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120954391>.

1.4. Про донарахування податкових зобов'язань у контрольованих операціях

Під час визначення податкових зобов'язань за контрольованими операціями необхідно враховувати не лише формальні технічні умови, але й реальні характеристики товару, які можуть впливати на його вартість

15 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Командитного товариства «„Желєв С. С. і Компанія“ Комиш-Зорянського елеватора» на рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 26 грудня 2018 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 07 травня 2019 року та Головного управління ДФС у Запорізькій області на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 07 травня 2019 року у справі № 0840/4020/18 (провадження № К/9901/15908/19, № К/9901/15417/19) за позовом Командитного товариства «„Желєв С. С. і Компанія“ Комиш-Зорянського елеватора» до Головного управління ДФС у Запорізькій області про визнання неправомірним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Було проведено перевірку командитного товариства щодо сплати податку на прибуток під час здійснення контрольованих операцій з контрагентами-нерезидентами. Не всі контракти мали однакові характеристики олії, яка згідно з окремими контрактами містила вищі показники кислотного та перекисного чисел відповідно до стандарту ISO 3960:2007. Контрольний орган кваліфікував порушення вимог Податкового кодексу України, зокрема, щодо цін у контрольованих операціях, які не відповідали принципу «витягнутої руки», оскільки були нижчими

за мінімальні значення цінових інтервалів, що призвело до заниження податку на прибуток.

Запорізький окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні позову, оскільки порушення вимог Податкового кодексу підтверджує правомірність дій контрольного органу.

Третій апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та задовольнив позов частково. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що контрольний орган неправомірно донарахував податкові зобов'язання за експортними контрактами, оскільки не було належним чином враховано характеристики товару під час визначення зіставності операцій.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення, включаючи рішення суду першої інстанції в некасованій частині, – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Стандарт якості ISO 3960:2007 регулює перекисне число в контексті оцінки якості високоолеїнової соняшникової олії. Оскільки в технічних умовах ТУ У15.4-00333581-001:2009 наведено два види високоолеїнової соняшникової нерафінованої олії (вищий та перший ґатунок), то ціна такого товару буде залежати від того, чи є олія вищого або першого ґатунку.

Під час визначення податкових зобов'язань за контрольованими операціями необхідно враховувати не лише формальні технічні умови, але й реальні характеристики товару, які можуть впливати на його вартість. Неправомірним є врахування лише технічних умов без конкретних характеристик товару. Дотримання цих факторів забезпечує об'єктивну оцінку податкових зобов'язань та реалізацію принципу справедливості в оподаткуванні.

Недоведення податковим органом, що всі контракти мали однакові характеристики товару, виключає можливість правомірного донарахування податкових зобов'язань щодо відповідних експортних операцій.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 серпня 2024 року у справі № 0840/4020/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121036484>.

1.5. Про рентну плату за рубку деревини

Поступова і вибіркова системи рубок не є ідентичними. Неправомірно застосовувати знижку щодо рентної плати для поступових рубок

21 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Чернівецькій області, утвореного на правах відокремленого підрозділу ДПС України, на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 19 травня 2021 року у справі № 824/995/19-а (провадження № К/9901/23200/21) за позовом Державного підприємства «Чернівецьке лісове господарство» до Головного

управління ДПС у Чернівецькій області про визнання протиправними та скасування рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Під час податкової перевірки було виявлено розбіжності у визначенні обсягів рентної плати згідно з наданими лісорубними квитками на заготівлю деревини. Податковий орган установив заниження обсягу рентної плати, тому що рентну плату за вибіркові рубки необхідно нараховувати відповідно до стандартних ставок без знижок, як і для інших типів рубок. На переконання платника, правомірним було застосування знижки щодо рентної плати для поступових рубок.

Чернівецький окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні позову, оскільки абзац шостий пункту 256.9 статті 256 Податкового кодексу України закріплює знижку на 20 % ставки рентної плати саме у випадках вибіркового рубки головного користування.

Сьомий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції, уважаючи поступові та вибіркові рубки тотожними, що зумовлює правомірність застосування знижки в розмірі 20 % щодо рентної плати для поступових рубок.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судове рішення в частині визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення про збільшення суми грошового зобов'язання з ПДВ та залишивши чинним рішення суду першої інстанції в цій частині.

ОЦІНКА СУДУ

Вибіркова і поступова системи рубок не є тотожними, оскільки мають відмінні мету та умови застосування. Вибіркова система спрямована на оздоровлення і формування деревостанів з обмеженою кількістю рубок (від 10 % до 35 % запасу), з урахуванням обмеження повторюваності. Поступова система стосується вирубування деревостану за кілька прийомів і сприяє природному поновленню.

Неправомірно застосовувати знижку в розмірі 20 % щодо рентної плати для поступових рубок з чітким розподілом за прийомами.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 серпня 2024 року у справі № 824/995/19-а можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121164044>.

II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

2.1. Про забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями для постійного проживання

На облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання беруться військовослужбовці, які не забезпечувалися постійним житлом згідно з встановленими законодавством

нормами протягом усього часу проходження військової служби і мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, та члени їх сімей, а також військовослужбовці звільнені в запас (відставку), які набули право на отримання житла для постійного проживання та залишилися проживати в наданих їм службових жилих приміщеннях.

Право для взяття на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання законодавець пов'язує із незабезпеченням постійним житлом згідно з встановленими законодавством нормами протягом усього часу проходження військової служби.

01 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 19 березня 2024 року у справі № 380/2075/23 за позовом ОСОБА_1 до регіонального управління Державної прикордонної служби України про визнання протиправним рішення об'єднаної житлової комісії про відмову в зарахуванні позивача із складом сім'ї 3 особи на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання у місті Львові.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У 2002 році позивачу, як військовослужбовцю, надано житлове приміщення (однокімнатну квартиру) житловою площею 17,33 кв.м у місті Києві. У 2017 році позивачу надано «службову» однокімнатну квартиру у м. Львові житловою площею 17,6 кв. м на склад сім'ї одна особа, на час виконання обов'язків військової служби у місті Львові. При цьому житлове приміщення (однокімнатна квартира) у місті Києві належить на праві спільної часткової власності колишній дружині позивача ОСОБА_5 та сину ОСОБА_2. Позивач та інші члени його сім'ї (діти: ОСОБА_3 та ОСОБА_4) зареєстровані у службовій квартирі у місті Львові. У подальшому позивач просив розглянути на засіданні житлової комісії питання щодо зарахування його на квартирний облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання у місті Львові зі складом сім'ї 3 особи (син ОСОБА_2, син ОСОБА_3, донька ОСОБА_4) у першочерговому порядку. Житлова комісія відмовила позивачу, оскільки військовослужбовці та члени їх сімей забезпечуються жилими приміщеннями для постійного проживання від Держприкордонслужби один раз протягом усього часу проходження військової служби, яким позивач був забезпечений із одночасним зняттям з квартирної обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання.

Рішенням окружного адміністративного суду позовні вимоги задоволено. Суд першої інстанції виходив із того, що зарахування на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання не ставиться у залежність виключно від самого факту забезпечення таким приміщенням під час проходження військової служби. Визначальним чинником, який впливає на прийняття рішення про зарахування або ж

відмову у зарахуванні на такий облік є забезпеченість особи під час проходження військової служби жилою площею для постійного проживання згідно з встановленими законодавством нормами забезпеченості жилими приміщеннями.

Апеляційний адміністративний суд постановою скасував рішення суду першої інстанції, ухвалив нове - про відмову у задоволенні позовних вимог. Суд виходив із того, що позивач двічі був забезпечений житлом відповідно до його заяв та кількості осіб, вказаних у заявах, службове житло не здавав та на момент прийняття оспорюваного рішення не перебував у списках особового складу Західного регіонального управління, на відповідних обліках, був звільнений з Адміністрації Державної прикордонної служби, а тому законних підстав для зарахування його на квартирний облік саме в Західному регіональному управлінні немає.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За загальним правилом забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей житлом для постійного проживання провадиться один раз протягом усього часу проходження військової служби шляхом надання житла новозбудованого, виключеного з числа службового, вивільненого або придбаного у фізичних чи юридичних осіб, надання кредиту для спорудження (купівлі) житла за умови, що ними не було використано право на безоплатну приватизацію житла, з урахуванням особливостей, визначених пунктом 10 статті 12 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII).

При цьому, на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання беруться військовослужбовці, які не забезпечувалися постійним житлом згідно з встановленими законодавством нормами протягом усього часу проходження військової служби і мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, та члени їх сімей, а також військовослужбовці звільнені в запас (відставку), які набули право на отримання житла для постійного проживання та залишилися проживати в наданих їм службових жилих приміщеннях.

Тож, право для взяття на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов шляхом забезпечення жилими приміщеннями для постійного проживання законодавець пов'язує із незабезпеченням постійним житлом згідно з встановленими законодавством нормами протягом усього часу проходження військової служби.

На момент звернення позивача до відповідача та до суду він вважається таким, що забезпечений житлом в розумінні Закону № 2011-XII, оскільки отримав житло будучи військовослужбовцем Державної прикордонної служби України та, квартиру в місті Києві, а службову квартиру у місті Львові не здав. Отже, рішення житлової комісії є прийнятним на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України, через що не підлягає скасуванню судом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 серпня 2024 року у справі № 380/2075/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120756456>

2.2. Про повноваження начальника військової адміністрації щодо відчуження з комунальної власності земельних ділянок в умовах воєнного стану

Положення пункту 26 частини другої статті 15 Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» обмежує начальника військової адміністрації у повноваженнях вирішення питань у земельних правовідносинах, забороняючи вирішувати питання відчуження з комунальної власності земельних ділянок та надання таких земельних ділянок в оренду на строк понад один рік. В умовах воєнного стану Закон № 389-VIII є спеціальним по відношенню до Земельного кодексу України та потребує комплексного застосування при визначенні повноважень начальника військової адміністрації з урахуванням усіх обмежень, що передбачені як Земельним кодексом України, так і Законом № 389-VIII.

14 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 1 вересня 2023 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2023 року у справі № 200/3942/23 за позовом ОСОБА_1 до Покровської міської військової адміністрації Покровського району Донецької області про визнання протиправним та скасування розпорядження міської військової адміністрації про відмову позивачу в передачі безоплатно у власність земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернулася до відповідача з заявою про передачу в безоплатну власність земельної ділянки з кадастровим номером для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка). Відповідач відмовив у передачі у власність позивачу земельної ділянки у зв'язку з відсутністю повноважень у військових адміністраціях населених пунктів вирішувати питання відчуження з комунальної власності земельних ділянок відповідно до пункту 26 частини 2 статті 15 Закону України від 12 травня 2015 року №389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» (далі – Закон № 389-VIII).

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено. Суди попередніх інстанцій виходили із правомірності відмови у передачі у власність земельної ділянки, оскільки така земельна ділянка є комунальною власністю, заборона на відчуження якої встановлена пунктом 26 частини 2 статті 15 Закону № 389-VIII.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спеціальним законом, який визначає правові засади функціонування, зокрема, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, тимчасові обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, правові заходи правового режиму воєнного стану, є Закон № 389-VIII.

Вирішення питань відчуження з комунальної власності земельних ділянок та надання таких земельних ділянок в оренду на строк понад один рік поза межами повноважень військової адміністрації. При цьому, під законом, з яким пов'язує ця норма вирішення земельних питань, слід розуміти Земельний кодекс України.

У своїй діяльності начальник військової адміністрації населеного пункту, серед іншого, керується Законом № 389-VIII. Повноваження військових адміністрацій здійснюються ними в порядку, визначеному законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом. Тобто, реалізуючи повноваження органу місцевого самоврядування, начальник військової адміністрації обов'язково враховує вимоги спеціального Закону № 389-VIII.

Підпункт 5 пункту 27 Розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України, у редакції чинній на час виникнення спірних правовідносин, дозволяє безоплатну передачу земель власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд) та громадянам України, яким передані земельні ділянки у користування до набрання чинності цим Кодексом. Ця норма права поширюється на те коло суб'єктів, яке відповідно до вимог Земельного кодексу України, уповноважене на безоплатну передачу земель державної та комунальної форм власності.

Водночас, у спірному випадку положення пункту 26 частини другої статті 15 Закону № 389-VIII обмежує начальника військової адміністрації у повноваженнях вирішення питань у земельних правовідносинах, забороняючи вирішувати питання відчуження з комунальної власності земельних ділянок та надання таких земельних ділянок в оренду на строк понад один рік. В умовах воєнного стану Закон № 389-VIII є спеціальним по відношенню до Земельного кодексу України та потребує комплексного застосування при визначенні повноважень начальника військової адміністрації з урахуванням усіх обмежень, що передбачені як Земельного кодексу України, так і Законом №389-VIII.

У ситуації, коли Закон №389-VIII наділяє відповідними повноваженнями військові адміністрації населених пунктів (стаття 15 цього Закону), однак з певними обмеженнями, постановою Верховної Ради України не можуть бути зменшені чи скасовані такі обмеження компетенції військових адміністрацій.

Відтак, приймаючи спірне рішення відповідач діяв у відповідності до положень Закону № 389-VIII, оскільки інших альтернативних дій військова адміністрація не вправі була вчиняти.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 серпня 2024 року у справі № 200/3942/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121036286>

2.3. Про перерахунок грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України

При прийнятті комісією рішення про призначення внутрішньо переміщеній особі грошової компенсації, розмір останньої розраховується за встановленою Порядком виплати грошової компенсації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» формулою, до якої в обов'язковому порядку включаються всі складові, зазначені у пункті 17 цього Порядку. Разом з тим, при зміні будь-якої складової формули розрахунку грошової компенсації, зокрема, зміни розміру опосередкованої вартості спорудження 1 кв. метра загальної площі житла, яка змінюється залежно від прийняття чергового наказу Мінрегіону, грошова компенсація в цілому підлягає перерахунку без звернення внутрішньо переміщеної особи, за умови якщо відповідна компенсація не була виплачена чи виплачена не у повному обсязі.

20 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 30 жовтня 2023 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 20 лютого 2024 року у справі № 420/22020/23 за позовом ОСОБА_1 до виконавчого комітету Одеської міської ради, департаменту праці та соціальної політики Одеської міської ради, міської комісії з розгляду заяв про виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення внутрішньо переміщеним особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України при виконавчому комітеті Одеської міської ради (далі – комісія), третя особа - комісія щодо розгляду заяв членів сімей загиблих та осіб з інвалідністю про виплату грошової компенсації (місто Маріуполь), про скасування рішення комісії щодо відмови у перерахунку грошової компенсації.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є учасником бойових дій та взятий на облік, як внутрішньо переміщена особа, в управлінні соціального захисту населення. Позивачу перераховано суму грошової компенсації за належне для отримання жиле приміщення, яку визначено у розмірі 2 056 114,53 грн. Однак, позивач встановив, що виплачена йому сума не була перерахована (актуалізована) з урахуванням чергових змін опосередкованої вартості житла. Так, наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 16 грудня 2021 року № 337 «Про показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України» опосередкована вартість була вчергове збільшена, але позивачу відповідна компенсація не перерахована з урахуванням нового показника. Позивач звернувся до органу соціального захисту населення за місцем фактичного

місцезнаходження (в місті Одеса) із заявою про перерахунок грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення, яка виплачена не в повному обсязі на підставі наказу Міністерства розвитку громад на території України від 09 березня 2023 року № 139 «Про показники опосередкованої вартості спорудженні житла за регіонами України» та Порядку виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» (далі – Порядок № 280). За результатами розгляду вказаної заяви комісією ухвалено рішення про відмову в перерахунку грошової компенсації.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що підстави для скасування рішення комісії (місто Одеса) щодо відмови позивачу у перерахунку грошової компенсації відповідно до його заяви, відсутні. Оскільки за наявності чинного рішення комісії (місто Маріуполь), яким розраховано суму компенсації у розмірі 2056114,53 грн., яку у свою чергу повністю перераховано та рахунок позивача, відсутній факт «виплати позивачу компенсації не у повному обсязі».

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу без задоволення, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення – про часткове задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

При прийнятті комісією рішення про призначення внутрішньо переміщеній особі грошової компенсації, розмір останньої розраховується за встановленою Порядком № 280 формулою, до якої в обов'язковому порядку включаються всі складові, зазначені у пункті 17 Порядку № 280. Разом з тим, при зміні будь-якої складової формули розрахунку грошової компенсації, зокрема, зміни розміру опосередкованої вартості спорудження 1 кв.метра загальної площі житла, яка змінюється залежно від прийняття чергового наказу Мінрегіону, грошова компенсація в цілому підлягає перерахунку без звернення внутрішньо переміщеної особи, за умови якщо відповідна компенсація не була виплачена чи виплачена не у повному обсязі.

При цьому за загальним правилом, визначеним у пункті 16 Порядку № 280, у разі якщо на момент виплати грошової компенсації внутрішньо переміщеній особі, яка захищала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України у її складі не було враховано останню зміну опосередкованої вартості спорудження 1 кв. метра загальної площі житла, визначеної Мінрегіоном, яка відбулась після розрахунку комісією розміру грошової компенсації, така виплата не може вважатись такою, яка виплачена у повному обсязі та підлягає безумовному перегляду (актуалізації) уповноваженим органом (місцевими органами соціального захисту населення) за місцем перебування

такої особи на обліку в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб.

Натомість, у разі, якщо така грошова компенсація за належні для отримання жилі приміщення раніше була призначена та не виплачена або виплачена не в повному обсязі на території, на якій ведуться бойові дії, з якої внутрішньо переміщена особа перемістилась в інше місце проживання, до повноважень відповідної комісії за новим місцем перебування на обліку в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб належить повноваження прийняти рішення про виплату грошової компенсації у належному розмірі, розрахованому за формулою, наведеною у пункті 17 Порядку № 280 із обов'язковим включенням у її розрахунок всіх складових цієї формули.

З врахуванням того, що до моменту виплати позивачу компенсації, встановленої рішенням комісії (місто Маріуполь), з'явилася підстава для перегляду цього рішення за нововиявленими обставинами комісією (місто Маріуполь) (наказ Мінрегіону від 16 грудня 2021 року № 337), варті уваги доводи позивача про те, що сума компенсації мала бути переглянута з урахуванням нового показника опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України. Тому нарахування і виплата позивачу коштів у розмірі 2056114,53 грн. не може вважатися виплатою позивачу відповідної компенсації у повному обсязі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 серпня 2024 року у справі №420/22020/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121113221>

III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

3.1. Про складові грошового забезпечення, що враховуються при обчисленні окремих видів одноразових виплат для військовослужбовців

Делегуючи Кабінету Міністрів України право визначати розміри грошового забезпечення, а Міністерству внутрішніх справ України установлювати порядок його виплати, законодавець установив певну ієрархію щодо визначення переліку складових грошового забезпечення, що враховуються при обчисленні окремих видів одноразових виплат для військовослужбовців Державної прикордонної служби України. Тому саме положення Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25 червня 2018 року № 558 унормували приписи Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», установивши пряму норму щодо

виключення винагороди із категорії складових грошового забезпечення, з суми яких обчислюється розмір допомоги на оздоровлення.

20 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 14 вересня 2023 року у справі № 420/693/23 за позовом особи до військової частини про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтовано тим, що відповідачем нараховано та виплачено позивачу матеріальну допомогу на оздоровлення за 2022 рік, компенсацію за невикористані дні щорічної основної відпустки за 2022 рік та додаткової відпустки як учаснику бойових дій за 2015- 2022 роки, без урахування сум щомісячної додаткової винагороди, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» (далі - постанова КМУ № 168), яку він щомісячно отримував під час проходження служби.

Суд першої інстанції позов задовольнив частково, та вказав, що додаткова грошова винагорода відповідає ознакам щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, оскільки є щомісячною та має постійний характер.

Апеляційний адміністративний суд рішення суду першої інстанції скасував та ухвалив нове, яким у позові відмовив. Суд апеляційної інстанції вказав, що передбачена постановою КМУ № 168 додаткова винагорода виплачується лише у період дії воєнного стану, тобто її виплата залежить від певних умов та виплачується лише в означений період і її розмір не є сталим, оскільки визначається наказами командирів (начальників) у відповідній сумі, пропорційно часу участі у таких діях та заходах, тому така виплата не включається до складу грошового забезпечення для обчислення розміру грошової матеріальної допомоги на оздоровлення та компенсації за невикористані дні основної та додаткової відпусток.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення суду апеляційної інстанції скасував, та скасував рішення суду першої інстанції в частині задоволених позовних вимог, в іншій частині рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

За своєю правовою природою, додаткова винагорода у розмірі 30000 грн, запроваджена постановою Кабінету Міністрів України «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28 лютого 2022 року № 168 (далі - постанова КМУ №168), є додатковим видом грошового забезпечення, яку законодавець відніс до категорії винагород, виплату якої запроваджено під час воєнного стану.

Делегуючи Кабінету Міністрів України право визначати розміри грошового забезпечення, а Міністерству внутрішніх справ України установлювати порядок його виплати, законодавець установив певну ієрархію щодо визначення переліку складових грошового забезпечення, що враховуються при обчисленні окремих видів одноразових

виплат для військовослужбовців Державної прикордонної служби України. Тому саме положення Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25 червня 2018 року № 558 (далі – Інструкція № 558) унормували приписи Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», установивши пряму норму щодо виключення винагороди із категорії складових грошового забезпечення, з суми яких обчислюється розмір допомоги на оздоровлення.

Що стосується питання обчислення розміру компенсації за основну та додаткові відпустки, то на відміну від правил обчислення розміру допомоги на оздоровлення, підпункт 6 пункту 8 розділу V Інструкції № 558 не містять жодних застережень щодо заборони урахування винагород до складу грошового забезпечення, з якого обчислюється розмір такої компенсації. До такого розрахунку включено щомісячні додаткові види грошового забезпечення, які військовослужбовець отримував на день виключення зі списків особового складу органу Держприкордонслужби, тому при обчисленні розміру таких виплат, відповідач був зобов'язаний урахувати суму винагороди, яку позивач отримував перед звільненням.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 серпня 2024 року у справі № 420/693/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121113316>

3.2. Про підстави припинення трудового договору

Припинення юридичної особи не є підставою припинення трудового договору. Однак переведення працівника, за його згодою, на інше підприємство, в установу, організацію є самостійною підставою припинення трудового договору. При цьому обов'язковою умовою такого припинення є згода працівника. У свою чергу, факт переведення працівника, за його згодою, на інше підприємство, в установу, організацію виключає наявність підстав для продовження трудових відносин працівника з підприємством у разі процедури його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення).

22 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Луганській області на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 22 грудня 2020 року у справі № 360/3057/20 за позовом особи до Головного управління ДПС у Луганській області про визнання бездіяльності протиправною, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що позивача з 13 червня 2019 року увільнено від виконання обов'язків старшого державного інспектора відділу супроводження інформаційних систем, телекомунікацій та технічної підтримки, адміністраторів безпеки та адміністрування служби каталогів управління інформаційних технологій ГУ ДФС

у Луганській області на період проходження строкової військової служби. ГУ ДПС у Луганській області є правонаступником усіх прав та обов'язків ГУ ДФС у Луганській області. З червня до серпня 2019 року відповідач розраховував середньомісячну заробітну плату позивачу за середньоденною заробітною платою, що складала 419 грн 45 коп. З серпня 2019 року відповідач розраховував середньомісячну заробітну плату за середньоденною заробітною платою, що складала 223 грн 33 коп. Позивач вказав, що ГУ ДПС у Луганській області порушує гарантію збереження середнього заробітку, яка передбачена чинним законодавством України, адже його середній заробіток зменшився майже вдвічі.

Суд першої інстанції у задоволенні позову відмовив. Апеляційний суд рішення суду першої інстанції скасував та ухвалив нове, яким позов задовольнив частково. Суд апеляційної інстанції зазначив, що позивач був призваний на військову службу у зв'язку із мобілізацією, а тому заробітна плата останнього обчислювалась виходячи з виплат за останні 2 календарні місяці роботи згідно пункту 2 Порядку обчислення середньої заробітної плати затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1995 року №100.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення суду апеляційної інстанції скасував та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Порядок №100 не може бути застосований до спірних правовідносин, оскільки гарантії, визначені указаною нормою, не розповсюджуються на осіб, призваних на строкову військову службу.

Припинення юридичної особи не є підставою припинення трудового договору. Однак переведення працівника, за його згодою, на інше підприємство, в установу, організацію є самостійною підставою припинення трудового договору. При цьому обов'язковою умовою такого припинення є згода працівника.

У свою чергу, факт переведення працівника, за його згодою, на інше підприємство, в установу, організацію виключає наявність підстав для продовження трудових відносин працівника з підприємством у разі процедури його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення).

Оскільки трудові відносини з Головним управлінням ДФС у Луганській області припинено, а позивача призначено на нову посаду із відповідним посадовим окладом, то у відповідача не було підстав для розрахунку середньомісячного заробітку виходячи з виплат за попередньою посадою.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 серпня 2024 року у справі № 360/3057/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121164123>

3.3. Про надання висновків комісії з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірок контролюючих органів

Висновок комісії з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірок не відповідає критеріям, визначеним статтею 1 Закону України від 13 січня 2011 року

№ 2939-VI «Про доступ до публічної інформації», для віднесення його до публічної інформації. Крім того, висновок комісії не відноситься й до інформації, яка становить суспільний інтерес. Отже, висновок комісії не наділений ознаками «публічності». Право позивача, як суб'єкта господарювання щодо якого проводилась перевірка і за результатом розгляду заперечення якого контролюючим (податковим) органом було складено висновок комісії, на отримання такого висновку підлягає задоволенню відповідно до Закону України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII «Про інформацію».

16 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Цунамі» на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 20 лютого 2023 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 13 червня 2023 року у справі № 140/442/23 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Цунамі» до виконуючого обов'язки начальника, заступника начальника Головного управління ДПС у Волинській області як відокремленого підрозділу Державної податкової служби Лисеюка Сергія Миколайовича про визнання протиправними дій, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Цунамі» звернулося до виконуючого обов'язки начальника, заступника начальника Головного управління ДПС у Волинській області із запитом про надання інформації, а саме копій висновків комісії контролюючого органу з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірок від 25 листопада 2022 року та 21 грудня 2022 року, прийнятого за результатами розгляду матеріалів документальної позапланової виїзної перевірки ТОВ «Цунамі». Відповідач повідомив ТОВ «Цунамі», що за результатами розгляду заперечень органом ДПС складається висновок та надсилається відповідь платнику податків у порядку та терміни, установленні пунктом 86.7 статті 86 Податкового кодексу України, і що відповіді щодо розгляду заперечень, по вищезазначених перевірках, були направлені платнику у встановленні Податковим кодексом України терміни. Позивач вказав, що відповідач не надав інформацію, яка запитувалася у зверненні у порядку Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації», а тому звернувся до суду з позовом про визнання дій відповідача протиправними.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовили та вказали, що запитувана позивачем інформація стосується взаємовідносин між платником податків (Товариством) та контролюючим органом (ГУ ДПС) у сфері оподаткування та дотримання податкового законодавства, що не дає можливості вважати такий запит запитом на отримання публічної інформації. Такий запит на інформацію не відповідає вимогам статті 19 Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації», а затребувана у цьому запиті інформація не є публічною інформацією у розумінні статті 1 цього Закону.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів першої та апеляційної інстанції скасував, та частково задовольнив позовні вимоги.

ОЦІНКА СУДУ

Визначальним для публічної інформації є те, що вона заздалегідь зафіксована будь-якими засобами та на будь-яких носіях та знаходилась у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації. При цьому, Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» передбачає два види інформаційних відносин, на які його положення не поширюються: відносини щодо отримання інформації суб'єктами владних повноважень при здійсненні ними своїх функцій та відносини у сфері звернень громадян, які регулюються спеціальним законом.

У своєму запиті ТОВ «Цунамі» посилаючись на положення Податкового кодексу України та Закону України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII «Про інформацію», зазначило, що витребувана інформація необхідна для реалізації гарантованих законом прав підприємства на захист та інформацію.

Податковим кодексом України установлені певні гарантії щодо нерозголошення інформації, яка була отримана контролюючим органом під час здійснення службових обов'язків (у тому числі під час проведення перевірок). Розголошення такої інформації допускається виключно у випадку надання письмової згоди платника, якого стосується ця інформація.

Висновок комісії з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірки це документ, який включає в себе як доводи та пояснення суб'єкта господарювання щодо проведеної перевірки (планової, позапланової), так і аргументи і висновки контролюючого органу щодо таких заперечень. При цьому, висновок комісії повинен містити обґрунтування позиції контролюючого органу стосовно кожного питання, порушеного в запереченнях та/або додаткових документах і поясненнях, та підбиваються підсумки щодо обґрунтованості заперечень та/або можливості врахування додаткових документів і пояснень. Більш того, на підставі цього висновку податковий орган складає обґрунтовану письмову відповідь щодо результатів розгляду заперечень та/або додаткових документів і пояснень. Зазначений висновок є невід'ємною складовою частиною (додатком) матеріалів документальної перевірки, які залишаються в контролюючому органі, та в подальшому враховується керівником (його заступником або уповноваженою особою) при прийнятті податкового повідомлення-рішення.

Водночас, не виключено, що матеріали документальної перевірки, зокрема й висновок комісії з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірок, можуть містити відомості щодо господарських відносин між контрагентами (третіми особами) і такі матеріали можуть містити як комерційну інформацію, так й банківську таємницю, які, у свою чергу, без згоди платника, не підлягають розголошенню. Серед іншого, такий висновок комісії також може включати відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання (третім особам). Тобто, висновок комісії з питань розгляду заперечень та пояснень до актів перевірок не відповідає критеріям, визначеним статтею 1 Закону

України «Про доступ до публічної інформації». Крім того, висновок комісії не відноситься й до інформації, яка становить суспільний інтерес. Отже, висновок комісії не наділений ознаками «публічності».

Що стосується можливості отримання позивачем висновку комісії за результатом розгляду його заперечень та пояснень стосовно проведеної документальної перевірки його господарської діяльності та дотримання податкового законодавства, то запитувана інформація безпосередньо стосується матеріалів документальної перевірки ТОВ «Цунамі», висновок комісії складений за результатами заперечень ТОВ «Цунамі», тобто стосується взаємовідносин між платником податків - ТОВ «Цунамі» (який у спірних правовідносинах виступає як запитувач інформації) та контролюючим органом у сфері оподаткування та дотримання податкового законодавства - ГУ ДПС у Волинській області (у цих правовідносинах як володілець інформації).

З огляду на те, що у матеріалах справи відсутні докази того, що запитуваний висновок комісії є інформацією з обмеженим доступом у відповідності до статті 21 Закону України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII «Про інформацію», (конфіденційна, таємна чи службова інформація), позивач, як суб'єкт господарювання щодо якого проводилась перевірка і за результатом розгляду заперечення якого податковим органом було складено висновок комісії, має право на його отримання відповідно до Закону України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII «Про інформацію». Безпідставними є аргументи відповідача про те, що ані Податковим кодексом України, ані Порядком оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20 серпня 2015 року № 727 не передбачено надання платнику висновків комісії, оскільки цими та іншими законодавчими актами не передбачено й зворотнє, а саме: прямої заборони надавати платнику, стосовно якого проводилась перевірка, копію висновку комісії за результатами розгляду його заперечень та пояснень до акту перевірки.

Таким чином, суди першої та апеляційної інстанцій помилково застосували положення Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» до правовідносин, які регулюються Законом України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII «Про інформацію», та Податковим кодексом України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 серпня 2024 року у справі № 140/442/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121059404>

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

4.1. Про умови визнання запровадження воєнного стану в Україні поважною підставою для поновлення процесуального строку

При оцінці поважності причин пропущення процесуального строку з підстави введення воєнного стану в Україні додатково необхідно брати до уваги, зокрема:

територіальне місцезнаходження суду та порядок його функціонування; місце проживання/місцезнаходження скаржника; ведення на відповідній території бойових дій або розташування у безпосередній близькості до такої території; посилення ракетних обстрілів у відповідний проміжок часу, що об'єктивно створювало реальну небезпеку для життя учасників процесу; тривалість самого процесуального строку та часу, який минув із дати закінчення процесуального строку; наявність чи відсутність обставин, які об'єктивно перешкождали конкретній особі реалізувати своє право (повноваження) у межах визначеного процесуального строку; поведінку особи, яка звертається з відповідною заявою/клопотанням, зокрема, чи вживала особа розумних заходів для того, щоб реалізувати своє право (повноваження) у межах процесуального строку та якнайшвидше після його закінчення (у разі наявності поважних причин його пропуску); інші доречні обставини. Таким чином, сам лише факт запровадження воєнного стану не може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження судових рішень в усіх абсолютно випадках.

08 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу військової частини на ухвалу Другого апеляційного адміністративного суду від 25 квітня 2024 року у справі № 440/15583/23 за позовом особи до військової частини про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до військової частини про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії. Суд першої інстанції позов задовольнив. Не погодившись із рішенням суду першої інстанції, військова частина подала апеляційну скаргу із клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження, проте суд апеляційної інстанції відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження та постановив ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, надавши скаржнику строк для подання заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження із зазначенням інших поважних причин пропуску цього строку. Суд апеляційної інстанції ухвалою відмовив у задоволенні клопотання військової частини про поновлення строку на апеляційне оскарження та у відкритті апеляційного провадження.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Військова частина була обізнана про наявність судового провадження у справі й суд першої інстанції виконав процесуальний обов'язок щодо надсилання судового рішення учаснику справи (відповідачу). Наведені причини пропуску строку на апеляційне оскарження рішення суду, не можна розцінювати як обставини, які об'єктивно унеможливили звернення відповідача з апеляційною скаргою аж до 01 квітня 2024 року.

Введення на території України воєнного стану не зупинило перебіг процесуальних строків звернення до суду. Питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується у кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві/клопотанні про поновлення такого строку. Сам по собі факт запровадження воєнного стану в Україні не є підставою для поновлення процесуального строку. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних дій протягом установленого законом строку.

Введений в Україні воєнний стан, звичайно, ускладнив (подекуди унеможливив) повноцінне функціонування, зокрема, органів державної влади. Між тим, сама по собі ця обставина, без належного її обґрунтування крізь призму неможливості ситуативного (в конкретних умовах) виконання процесуальних прав і обов'язків учасника справи, й без підтвердження її належними й допустимими доказами, не може слугувати підставою для поновлення пропущеного процесуального строку.

Верховний Суд неодноразово наголошував на тому, що при оцінці поважності причин пропуску процесуального строку з підстави введення воєнного стану в Україні додатково необхідно брати до уваги, зокрема: територіальне місцезнаходження суду та порядок його функціонування; місце проживання/місцезнаходження скаржника; ведення на відповідній території бойових дій або розташування у безпосередній близькості до такої території; посилення ракетних обстрілів у відповідний проміжок часу, що об'єктивно створювало реальну небезпеку для життя учасників процесу; тривалість самого процесуального строку та часу, який минув із дати закінчення процесуального строку; наявність чи відсутність обставин, які об'єктивно перешкоджали конкретній особі реалізувати своє право (повноваження) у межах визначеного процесуального строку; поведінку особи, яка звертається з відповідною заявою/клопотанням, зокрема, чи вживала особа розумних заходів для того, щоб реалізувати своє право (повноваження) у межах процесуального строку та якнайшвидше після його закінчення (у разі наявності поважних причин його пропуску); інші доречні обставини.

Таким чином, сам лише факт запровадження воєнного стану не може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження судових рішень в усіх абсолютно випадках. Указані військовою частиною обставини, пов'язані з воєнним станом в Україні, урахувавши її завдання та функції, могли утруднити дотримання устанавленого законом строку на апеляційне оскарження судового рішення, водночас у цьому питанні необхідно урахувувати й інші обставини, а також тривалість пропущеного строку. Така зазначена відповідачем обставина як велика навантаженість, що обов'язки стосовно належного виконання представництва військової частини у судах виконує лише одна посадова особа, не може вважатися поважною причиною пропуску строку на апеляційне оскарження судового рішення у межах цієї справи.

Неналежна організація процесу з оскарження судового рішення з боку відповідальних осіб та невиконання відповідачем вимог процесуального закону не

належать до об'єктивних обставин особливого і непереборного характеру, які можуть зумовити перегляд остаточного і обов'язкового судового рішення після закінчення строку його апеляційного оскарження, а тому не підтверджує наявність поважних підстав для поновлення цього строку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 серпня 2024 року у справі №440/15583/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120900045>

4.2. Про юрисдикцію спорів у справах про організацію процесу роботи з добудови проблемного об'єкта будівництва – багатоквартирного житлового будинку

Спір щодо організації процесу роботи з добудови проблемного об'єкта будівництва - багатоквартирного житлового будинку повинен розглядатися в порядку адміністративного судочинства, оскільки він стосується питання реалізації виконавчим органом місцевого самоврядування наявних у нього за законом повноважень у сфері управлінської діяльності, що підпадає під юрисдикцію адміністративного суду.

7 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Рівненського окружного адміністративного суду від 02 листопада 2023 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11 березня 2024 року у справі № 460/21739/23 за позовом ОСОБА_1 до виконавчого комітету Рівненської міської ради про визнання протиправною бездіяльності щодо організації процесу роботи з добудови проблемного об'єкта будівництва - багатоквартирного житлового будинку, через неспроможність забудовника продовжувати таке будівництво.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою суду першої інстанції, залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, закрито провадження у цій справі на підставі пункту 1 частини першої статті 238 Кодексу адміністративного судочинства України, оскільки справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства. Роз'яснено позивачу, що спір належить розглядати в порядку цивільного судочинства. Оскаржувані рішення судів мотивовані тим, що цей спір не стосується захисту прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органу місцевого самоврядування, тобто не є публічно-правовим. Твердження позивача про бездіяльність відповідача спричинене наявністю спору, який перебуває у приватноправовій площині, а саме спору між позивачем як інвестором у житлове будівництво та забудовником. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що спір у цій справі стосується захисту позивачем свого цивільного права у спорі щодо виконання забудовником договірних зобов'язань.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та направив справу до суду першої інстанції для продовження розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

Організація роботи, пов'язана із завершенням будівництва багатоквартирних житлових будинків, що споруджується залученням коштів фізичних осіб, у разі неспроможності забудовників продовжувати таке будівництво відноситься до власних (самоврядних) повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

При розгляді цієї справи Верховний Суд застосував висновок, викладеного у постанові Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 128/3751/14-а, згідно з яким, якщо порушення своїх прав особа вбачає у наслідках, спричинених неправомірними, на думку особи, рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, і ці наслідки призвели до виникнення, зміни чи припинення цивільних правовідносин, мають майновий характер або пов'язаний з реалізацією її майнових або особистих немайнових інтересів, то визнання незаконними (протиправними) таких рішень є способом захисту цивільних прав та інтересів.

Під час розгляду даної справи судами попередніх інстанцій не встановлено, що внаслідок оскарженої позивачем бездіяльності відповідача відбулись зміни або припинення цивільних відносин, відбувся вплив на цивільні права та обов'язки учасників цієї справи. Тому колегія суддів Верховного Суду вирішила, що цей спір повинен розглядатися в порядку адміністративного судочинства, оскільки він стосується питання реалізації відповідачем наявних у нього за законом повноважень у сфері управлінської діяльності, що підпадає під юрисдикцію адміністративного суду. Спорю про речове право не виникло.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 серпня 2024 року у справі №460/21739/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120873058>

4.3. Про початок перебігу строку апеляційного оскарження в разі доставлення судового рішення до електронного кабінету

Початком строку для подання апеляційної скарги є момент доставлення судового рішення до електронного кабінету, а не дата фактичного отримання документа. Дата реєстрації кореспонденції не є доказом дати отримання судового рішення і не може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження

08 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Волинській області на ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2024 року у справі № 140/9164/23 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Промтекссервіс» до Головного управління ДПС у Волинській області,

Державної податкової служби України про визнання протиправними та скасування рішень, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Волинський окружний адміністративний суд задовольнив позов платника. Восьмий апеляційний адміністративний суд залишив без руху апеляційну скаргу контрольного органу з огляду на пропуск установленого процесуальним законом строку на подання апеляційної скарги. Згодом апеляційний суд відмовив у поновленні строку апеляційного оскарження, вважаючи неповажними підстави для поновлення строку, оскільки строк на апеляційне оскарження розпочався не з дати фактичного отримання, а з моменту доставлення судового рішення до електронного кабінету.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Розв'язання судом питання про наявність або відсутність підстав для поновлення строку на оскарження в кожній конкретній справі залежить від вказаних у заяві причин, підтверджених відповідними засобами доказування. У разі пропуску строку на апеляційне оскарження підставами для прийняття апеляційної скарги є лише наявність поважних причин (підтверджених належними доказами), тобто обставин, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи та пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення відповідних дій. Розв'язуючи питання про поновлення строку, в межах кожної конкретної справи суд надає оцінку сукупності обставин, які стали перешкодою для своєчасного звернення до суду, у взаємозв'язку з: тривалістю строку, який пропущено; поведінкою сторони протягом цього строку; діями, які було вчинено, а також чи пов'язані ці дії з готуванням до звернення до суду.

Початком строку для подання апеляційної скарги є момент доставлення судового рішення до електронного кабінету, а не дата фактичного отримання документа. Нормативно встановлено надсилання відповідних документів саме до електронного кабінету незалежно від прив'язки до електронної адреси користувача такого кабінету, визначеної своїм внутрішнім документом як офіційна, оскільки для функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи офіційною електронною адресою є адреса електронної пошти, вказана користувачем в електронному кабінеті.

Дата реєстрації кореспонденції не є доказом дати отримання рішення суду, оскільки відображає лише факт реєстрації, а не фактичного отримання документа. Своєчасність реєстрації кореспонденції є питанням організації роботи установи, а не підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 08 серпня 2024 року у справі № 140/9164/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120925867>.

4.4. Про зупинення провадження в разі призначення судово-економічної експертизи

Суд, який розглядає справу, має право зупинити провадження у справі в разі призначення судової експертизи, якщо неможливо здійснити інші процесуальні дії з огляду на необхідність проведення експертизи

08 серпня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Хмельницькій області на ухвалу Сьомого апеляційного адміністративного суду від 06 березня 2024 року у справі № 560/6850/23 за позовом Головного управління ДПС у Хмельницькій області до Кам'янець-Подільської міської ради, за участю третіх осіб, що не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (Міністерства фінансів України на стороні позивача і Комунального підприємства «Служба єдиного замовника» Кам'янець-Подільської міської ради на стороні відповідача), про стягнення заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

19 вересня 2023 року Хмельницький окружний адміністративний суд задовольнив позов та зобов'язав Кам'янець-Подільську міську раду як гаранта виплатити прострочену заборгованість Комунального підприємства «Служба єдиного замовника» перед Міжнародним банком реконструкції та розвитку на суму 2 461 766,53 долара США та пеню в розмірі 23 104 536,23 грн. Відповідач подав апеляційну скаргу і клопотання про призначення судово-економічної експертизи.

06 березня 2024 року Сьомий апеляційний адміністративний суд задовольнив клопотання про призначення судово-економічної експертизи, доручивши її проведення Харківському науково-дослідному експертному криміналістичному центру МВС України. Суд поставив перед експертами питання щодо документального підтвердження заборгованості та правильності нарахування пені, а також зупинив провадження у справі на час проведення експертизи.

Основним спірним питанням у контексті доводів касаційної скарги була правомірність зупинення провадження у справі на час проведення експертизи.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

З метою встановлення обставин у справі, які потребують спеціальних знань у відповідній галузі, суд за власною ініціативою чи за ініціативою осіб, які беруть участь у справі, має право призначити судову експертизу шляхом постановлення ухвали з визначенням питань для дослідження. Така процесуальна дія суду спрямована на дотримання принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі.

Ухвала суду апеляційної інстанції щодо призначення експертизи не створює перешкод для подальшого розгляду справи і відсутня в переліку ухвал суду апеляційної інстанції, які можуть бути оскаржені до суду касаційної інстанції. Суд касаційної інстанції має право переглянути вказану ухвалу лише в частині зупинення провадження у справі.

Зупинення провадження у справі в разі призначення судової експертизи є правом суду, який розглядає справу. Зупинення провадження є правомірним і необхідним у разі направлення матеріалів справи до судово-експертної установи, що унеможлиблює здійснення інших процесуальних дій на час проведення експертизи.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 08 серпня 2024 року у справі № 560/6850/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120900151>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за серпень 2024 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Київ, 2024. – 30 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 so.supreme.court.gov.ua